

Türkiye-Endonezya İş Konseyi Heyet Ziyareti 21-23 Ocak 2019, Cakarta

DEİK/Türkiye-Endonezya İş Konseyi Yürütme Kurulu Üyeleri 21-23 Ocak tarihleri arasında Cakarta'ya heyet ziyareti düzenlemiştir. Ziyaret kapsamında, Endonezya Dışişleri Bakanlığı, sivil toplum kuruluşları, iş dünyası, sanayi ve ticaret odası temsilcileri ile görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

ENDONEZYA SANAYİ VE TİCARET ODASI (KADIN) İLE TOPLANTI, 21 OCAK 2019

Türkiye-Endonezya İş Konseyi Üyeleri, Cakarta heyet toplantılarına Endonezya Sanayi ve Ticaret Odası (KADIN) ziyareti ile başlamıştır. Farklı sektörlerin yöneticileri ve temsilcilerinden oluşan İş Konseyi, KADIN Yönetim Kurulu Başkanı Rosan Roeslani, Başkan Yardımcısı Shinta Widjaja Kamdani ve beraberindeki iş dünyası temsilcileriyle biraraya gelerek Türkiye-Endonezya arasında karşılıklı ticaretin ve yatırımların arttırılması konusunda görüş alışverişinde bulunmuşlardır.

KADIN Başkanı Rosan Roeslani, Türkiye ve Endonezya'nın tarihsel ve siyasi bağlarının, devletlerarası ilişkilerinin çok kuvvetli olduğunu, ancak ticari ilişkilerdeki rakamların iki ülkenin potansiyelinin altında bir düzeyde seyrettiğini ifade etmiştir. Bu rakamların arttırılması için KADIN'ın her türlü işbirliğine açık olduğu belirtilmiştir. Petrol, yenilenebilir enerji, inşaat, madencilik, gıda, tekstil gibi sektörlerden birçok temsilcinin yer aldığı toplantıda KADIN'ın en önemli misyonlarından birinin Endonezya'nın diğer ülkelerle olan ticari ilişkilerinin geliştirilmesi noktasında sektörel eşleşmelerin önemi vurgulanmıştır. Bu misyon kapsamında Türkiye'den birçok heyetin KADIN'ı ziyaret ettiği ve ilgili sektör eşleştirmelerin yapılmakta olduğu dile getirilmiştir.

Türkiye-Endonezya İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal konuşmasına DEİK'in misyonunu ve hedeflerini anlatarak başlamıştır. Türkiye Endonezya İş Konseyi Başkanı olarak en önemli görevinin Türkiye ve Endonezya arasındaki ticari ilişkilerin arttırılması ve bahsi geçen rakamların istenilen seviyelere ulaştırılması olduğunu belirtmiştir. Birbirine kültürel ve tarihsel olarak bu kadar yakın olan iki ülkenin ticaret hacminin bu kadar düşük olması konusu üzerine düşünülmesinin ve belirlenen hedeflerin gerçekleştirilmesi için herkesin elinden gelenin daha fazlasını yapması gerektiğini vurgulamıştır. Ayrıca iki ülke cumhurbaşkanlarının koyduğu hedefleri gerçekleştirme yolunda KADIN, DEİK gibi sivil toplum kuruluşlarının çok önemli olduğunu ve bu konuda iki kurumun da sorumluluğunun olduğunu sözlerine eklemiştir.

2045 yılında dünyanın ilk beş ekonomisinden birinin Türkiye, diğerinin ise Endonezya olacağını belirten İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal bu seviyelere gelinebilmesi için hem Türkiye'nin hem de Endonezya'nın pazar çeşitliliğini arttırması gerektiğini vurgulamıştır. Bu noktada her iki ülkenin birbirleri için büyük fırsat olduğunun altını çizmiştir. Türkiye ve Endonezya arasında müzakereleri devam eden Serbest Ticaret Anlaşması'nın öneminden bahseden KADIN Başkanı, müzakerelerin en kısa zamanda tamamlanmasını ümit ettiğini belirtmiştir. Endonezya'nın en önde gelen firmalarını ve başarılı iş insanlarını bünyesinde barındıran KADIN yöneticileri her ülkede karşılıklı yatırımların yapılabilmesi için doğru partnerle çalışmanın öneminden bahsetmiştir. Endonezya'da altyapı çalışmalarının son dönemde büyük önem arz ettiğini belirten KADIN Başkanı, Türkiye'nin de inşaat ve alt yapı sektöründe çok iyi olduğunu ve bu alanda beraber projeler gerçekleştirilebileceğini dile getirmiştir.

İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal inşaat sektöründe Türkiye'nin dünyada ikinci olduğunu bu konuda hem Türkiye Müteahhitler Birliği hem de DEİK olarak ilgili işbirliklerinin yapılması konusunda her zaman yardıma hazır olduklarını vurgulamıştır. Türkiye'den gelecek yatırımcıların Endonezya'yı bilen ve kendilerini yönlendirecek olan partnerlere ihtiyaç duyduklarını söyleyen İlhan Erdal, bu konuda KADIN'ın desteğini istemiştir.

Türkiye'nin eski Endonezya Büyükelçisi Dr. Şander Gürbüz'ün de katıldığı toplantıda Büyükelçi Gürbüz, Endonezya'daki görevi boyunca kazanmış olduğu değerli bilgi ve birikimleri katılımcılarla paylaşmıştır. Avrupa ve Asya arasında yapılacak ticaretin ve yatırımların arttırılması konusunda; Türkiye ve Endonezya'nın iki önemli partner olduğunu belirtmiştir. Endonezya'da büyük oyuncuların olduğunu söyleyen Gürbüz, Türkiye'nin güçlü ve rekabet edebileceği alanlara konsantre olup doğru partnerlerle Endonezya pazarına girmesinin uygun olacağını altını çizmiştir.

Cakarta Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Burak Ali Karacan 2011'den sonra Türkiye ve Endonezya'nın birbirlerini stratejik partner olarak tanımladığını, iki ülke arasındaki siyasi ilişkilerin iyi düzeyde olduğunu ancak bu olumlu ilişkilerin ticari ilişkilere istenen düzeyde yansımadığını söylemiştir. Türkiye-Endonezya Kapsamlı Ekonomik Ortaklık Anlaşması (CEPA) kapsamında Serbest Ticaret Anlaşması'nı hedefleyen müzakerelerin 3. turunda olduğunu belirten Burak Ali Karacan, Serbest Ticaret Anlaşması'nın iki tarafın da yararına olacak bir şekilde dengeli gerçekleştirilmesinin önemini vurgulamıştır. Ayrıca enerji, savunma sanayi, inşaat gibi sektörlerde yapılan işbirliklerinden bahsederek güçlü sektör eşleşmelerin gereğinden bahsetmiştir.

Ticaret Müşaviri Murat Taşkın, Endonezya'nın Türkiye için çok büyük bir pazar olduğunu söylerken Endonezya'ya yapılacak ticaret ve yatırımların tüm coğrafyaya ASEAN ülkelerindeki pazarlara ulaşma noktasında stratejik bir öneme sahip olduğunu vurgulamıştır. İkili ticari ilişkilerin arttırılması konusunda doğru partner bulma ve pazarla ilgili doğru bilgilendirilmenin öneminden bahseden Taşkın, Türkiye'den gelecek yatırımcılara bu konularla ilgili tavsiyelerde bulunmuştur.

KADIN Başkan Yardımcısı Shinta Widjaja Kamdani, DEİK/Türkiye-Endonezya İş Konseyi Üyeleri tarafından da olumlu karşılanan somut bir öneriyi dile getirmiş ve bu hususta DEİK ile işbirliği içerisinde olmak istediklerini belirtmiştir. Karşılıklı güçlü olunan 4 sektöre odaklanarak ve bu sektörler için çalışma gruplarının oluşturulması gerektiğini söyleyen Shinta, bu sektörleri enerji, inşaat, savunma ve gıda olarak tanımlanmıştır. İki ülke sektörlerinin birbirlerinden öğreneceği çok şeyin olduğunu vurgulayan Shinta, bu sektörlerin iş yapma noktasında yaşadıkları zorluklar ve varolan fırsatların tespit edilmesi için bu çalışma gruplarının hızlı bir şekilde belirlenip yol haritalarını çizmeleri gerektiğini ifade etmiştir. İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, bu somut önerinin ikili ticaretin arttırılması yolunda önemli bir öneri olduğunu, heyet açısından olumlu yönde değerlendirildiğini ve gerekli adımların atılması noktasında çalışmalara başlayacaklarını belirtmiştir.

ENDONEZYA CUMHURİYETİ ANKARA BÜYÜKELÇİSİ SN. LALU MUHAMED IQBAL İLE TOPLANTI 21 OCAK 2019

İş Konseyi Üyeleri, Ankara'daki görevine henüz başlamayan, Endonezya'nın yeni Ankara Büyükelçisi Sn. Lalu Muhamed Iqbal ile biraraya gelmiştir. Toplantının açılışını yapan İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, bir önceki büyükelçi ile çok olumlu ilişkilerin geliştirildiğini ve iki ülke arasında yapılacak çok işin olduğunu belirterek, Türkiye'de yakın zamanda görevine başlayacak olan Büyükelçi Iqbal'e başarı dileklerini iletmiştir. İkili ilişkilerin özellikle ticaret konusunda yapılacak işbirliklerin öneminden bahseden Erdal, büyükelçilerin bu ilişkilerin geliştirilmesi konusundaki önemine vurgu yapmıştır.

Büyükelçi Iqbal sözlerine DEİK/Türkiye-Endonezya İş Konseyi üyeleri ile birararaya geldiği için duyduğu mutluluğu ifade ederek başlamıştır. Türkiye'ye atanmasının kendi tercihi olduğunu ve Türkiye'de görev yapmak ve ikili ilişkilere katkıda bulunmak için böyle bir tercih yaptığını söylemiştir.

İki ülke arasındaki güçlü ve tarihsel ilişkilerin Osmanlı İmparatorluğu zamanına dayandığını söyleyen Büyükelçi, iki ülkenin ekonomik ilişkilerinin istenen düzeye gelmesi ve potansiyelin verimli bir şekilde değerlendirilmesi noktasında her iki tarafın da iyimser olduğunu ancak iş dünyası insanların birbirlerini ve karşı ülkeyi çok tanımadığını ifade etmiştir. Endonezyalı iş insanları için Türkiye'nin yeni bir partner ve pazar olduğunu dile getiren Büyükelçi ülke tanıtımı konusunun öneminden bahsetmiştir. Türkiye'de olacağı süre boyunca karşılıklı tanınırlığın ve bilinirliğin artırılması konusunda Endonezya'daki güçlü bağlantılarını da kullanacağını söyleyen Büyükelçi, bu noktada doğru işbirliklerinin yapılması gerektiğine dikkatleri çekmiştir.

Endonezya Devlet Başkanı Joko Widodo'nun 2017'de Türkiye'ye yaptığı ziyarette T.C. Cumhurbaşkanımız Sayın Recep Tayyip Erdoğan ile görüşmesinde iki ülke arasında 10 milyar dolar ticaret hacmi hedefi konduğunu belirten Erdal ,bu hedefin gerçekleştirilmesi için yakın işbirliği içerisinde olunması gerektiğinin altını çizmiştir. Bu kapsamda Büyükelçi Iqbal'e gereken konularda her zaman destek vereceklerini ve bu hedefin gerçekleştirilebilmesi için DEİK olarak beraber çalışabileceklerini ifade etmiştir.

Büyükelçi Iqbal somut bir adım olarak Türkiye'deki görevine başlamadan önce Endonezya'nın önde gelen CEO ve iş insanlarını ziyaret edeceğini ve 20 - 30 iş insanını Türkiye'ye getireceğini hedeflediğini söylemiştir. İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal bu öneriyi çok kıymetli bulduğunu söyleyerek Cumhurbaşkanımız veya T.C. Hazine ve Maliye Bakanımız tarafından Endonezyalı iş insanlarının davet edileceği bir CEO'lar toplantısı organize edilmesi için çalışmalara başlayacağını belirtmiştir.

ENDONEZYA TÜRK TİCARET ODASI (TURKCHAM) EV SAHİPLİĞİNDE AKŞAM YEMEĞİ, 21 OCAK 2019

Endonezya Türk Ticaret Odası ev sahipliğinde, Endonezya Türk Ticaret Odası (TURKCHAM) Başkanı Osman Hakan Cepken ve Endonezya’da uzun yıllardır projeler yürüten ve yatırımları olan Türk iş insanlarıyla biraraya gelen İş Konseyi Üyeleri Endonezya’da yatırım ortamı ve iş kültürü ile ilgili deneyimleri dinleme imkanına sahip olmuştur. Endonezya’nın ASEAN bölgesi için stratejik bir ülke olduğunun altı çizilirken pazarda birçok ülkenin uzun yıllardır var olduğu ve bu büyük oyuncularla rekabet etme konusunda doğru partner ve yatırım yapmadan önce iyi bir pazar araştırmasının yapılması gerektiği ifade edilmiştir. Nisan’ da yapılacak seçimlerden sonra Türkiye’nin Endonezya ile varolan diyalogun arttırılması noktasında yapılması gerekenler konuşulmuştur.

TURKCHAM Başkanı Cepken, DEİK ile ilişkilerin geliştirilmesi gerektiğini ve DEİK'in ikili ticari ilişkiler konusunda önemli bir şemsiye organizasyon olduğunu vurgulamıştır. Endonezya'da uzun yıllardır yaşayan ve Endonezya'da iş yapan ve yatırımları olan iş insanlarının Endonezya ve Türkiye arasında bir köprü rolü üstlendiği de belirtilmiştir. Bu noktada İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, daha önce Endonezya'da şirket kurmuş iş insanlarının tecrübelerinin dinlenmesi ve bilgi birikiminin paylaşılması konusunun Endonezya pazarına yatırım yapmayı düşünen iş insanları için önemli olduğunu dile getirmiştir.

CAKARTA SANAYİ VE TİCARET ODASI İLE TOPLANTI 22 OCAK 2019

İş Konseyi Üyeleri, Endonezya'nın en eski sanayi ticaret odalarından biri olan Cakarta Sanayi ve Ticaret Odası (KADIN Cakarta) ile biraraya gelerek Odanın faaliyetleri, Endonezya'nın ithalat ve ihracat verileriyle ilgili bilgiler edinmişlerdir. Aynı zamanda ihracat ve ithalat işlemleri konusu belgelendirme faaliyetleri de yapan KADIN Cakarta temsilcileri Türkiye ile ticaretin artırılması ve daha fazla Türk iş insanının Endonezya'da iş yapabilmesi için doğru partner bulunmasının öneminden bahsetmişlerdir.

Oda yöneticileri Türkiye'nin farklı iş organizasyonları ile iyi niyet anlaşmaları imzalayabileceklerini ve kardeş şehirler projesi kapsamında Endonezya ile Türkiye'deki farklı şehirlerin ortak projeler üretebileceklerini belirtmişlerdir. Türkiye ve Endonezya'nın uzun ve iyi ilişkilere sahip olduğunu vurgulayan Cakarta Sanayi ve Ticaret Odası Başkan Yardımcısı Tatyana S. Sutara, Türkiye'den gelen iş heyetlerini çok önemsediklerini ve daha çok sektör odaklı buluşmalarla ikili ilişkilerde ticaretin arttırılabileceğini ifade etmiştir.

İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, Türkiye Endonezya İş Konseyi Başkanlığını özel olarak seçtiğini, iki kardeş ülkenin ve büyük bir pazar olarak Endonezya'nın ASEAN ülkeleri ve bölge coğrafyasında önemli stratejik bir yere sahip olmasının bu kararında çok etkili olduğunu ifade etmiştir.

ENDONEZYA TÜRKİYE BÜYÜKELÇİLİĞİ ZİYARETİ

22 OCAK 2019

Cakarta Büyükelçiliği Maslahatgüzarı Burak Ali Karacan ve İş Konseyi Üyelerinin biraraya geldiği ziyarette, Türkiye Endonezya İş Konseyi Başkanımız tarafından, Türkiye ve Endonezya arasındaki ilişkilerin geliştirilmesi amacıyla DEİK/Türkiye-Endonezya İş Konseyi olarak Büyükelçiliğimize gereken desteğin verilmesi hususunda her zaman hazır olunduğu, iki ülke arasında potansiyel arz eden projelerin hayata geçirilmesi konusunda çaba gösterilmesinin önemi vurgulanmıştır. Söz konusu toplantıda Endonezya'nın Türkiye için önemli, stratejik bir ortak olduğunun altı çizilerek, karşılıklı heyet ziyaretlerinin sayısının artırılmasına, iki ülkenin karşılıklı yatırımlarının genişletilmesine ve Türkiye'den Endonezya'ya yönelik ihracatın artırılmasına katkıda bulunacak projelere yönelik olarak Büyükelçiliğimizin ve ilgili diplomatlarımızın desteği istenmiştir.

ENDONEZYA YATIRIM VE KOORDİNASYON KURULU (BKPM) İLE TOPLANTI, 22 OCAK 2019

Yatırım ve Planlama'dan Sorumlu Başkan Yardımcısı İkmal Lukman ve beraberindeki yöneticiler ile biraraya gelinmiştir. Endonezya Devlet Başkanlığına doğrudan bağlı bir kurum olarak; Endonezya'ya yönelik doğrudan yabancı sermaye yatırımlarının artırılması, yerli ve yabancı yatırım işlemlerinin yürütülmesi ve koordinasyonunu düzenleyen bir kurum olan BKPM adına, kurum yetkilileri, ülkeye daha çok yabancı yatırımın çekilebilmesi için ülke fırsatlarının tanıtılması, yatırım işlemleri ve izinlerinin kolaylaştırılması amacıyla yeni düzenlemelerle birçok uygulama değişikliğine gidildiğini ifade etmiştir. Nisan ayında gerçekleşecek seçimlerin ülkeye yatırım yapılması konusunda güven artırıcı etkilerinin de olacağını belirten kurul yöneticileri, seçimlerden sonra yatırımları kolaylaştırıcı yeni politikaların da gündeme gelebileceğini dile getirmiştir.

Toplantıda ayrıca, 2025 yılında orta gelirli sınıfın 145 milyona ulaşması beklenen Endonezya'da bu rakamdaki artışın ülkeye yabancı yatırımları daha fazla çekeceği beklentisi üzerinde durulmuştur. Bu beklenti doğrultusunda 2017 yılı itibariyle Endonezya'da yatırımlar ve iş dünyası için daha sağlıklı bir iş fırsatları ortamı yaratılması konusunda 3 ekonomi paketinin hazırlandığı dile getirilmiştir.

İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, bugüne kadar Cakarta'da katıldığı tüm toplantılar neticesinde Endonezya'da yatırım ve ticaret anlamında çok değerli fırsatların olduğunu öğrendiğini, bu fırsatların iyi değerlendirilebilmesi için heyetlerin daha sık biraraya gelmesi gerektiğini dile getirmiştir. İş dünyası, diplomasi ve devlet kurumlarının koordinasyon içerisinde olması gerektiğini vurgulayan Erdal, görüşmelerden sonraki takip çalışmalarının somut çıktılara dönüşmesinin önemi üzerinde durmuştur. Erdal sözlerine Endonezya'da Türk iş insanlarının yaşadığı sıkıntıları da eklemiş ve bunları birer tavsiye niteliğinde ilgili toplantıda paylaşmıştır.

- 1) Endonezya'ya yatırım yapacak iş insanları için varolan yerel ortaklık şartlarının avantajlarının yanında dezavantajlarının da olması
- 2) İş insanlarının yatırım ve ticaret yaparken karşılaştığı hukuki sıkıntılar
- 3) Endonezya'da Avrupa standartlarında iş yapılabilen yatırım ortamının sağlanması ve Malezya, Singapur örneklerindeki gibi yatırım ortamının iyileştirilmesi konusunda düzenlemelerin yapılması
- 4) Endonezya'ya yapılan yatırımların bir süre sonra ülkeden çekilmek durumunda kalması ve bunların nedenlerinin araştırılması
- 5) Yüksek vergilerin uygulanıyor olması ve bunun karşılıklı ticareti ve yatırım ortamını olumsuz yönde etkilemesi

İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal tarafından yukarıda sıralanmış olan tavsiyeler ve değerlendirmeler yatırım kurulu tarafından olumlu değerlendirilmiş ve bu noktaları dikkate alacaklarını dile getirmişlerdir. Son olarak kurul yöneticileri tarafından Endonezya'nın hammadde ihracatında önemli bir pozisyonda olduğu, yatırımda önceliklendirilen sektörler arasında denizcilik, tarım, turizm gibi sektörlerin öne çıktığı, örneğin işlenmiş gıda sektörünün yatırım çekilmek istenilen alanlardan biri olduğu ifade edilmiştir.

Toplantı sırasında BKPM tarafından yapılan sunuma <http://www.deik.org.tr/contents-fileaction-18315> linkinden erişebilirsiniz.

ENDONEZYA DIŞİŞLERİ BAKANLIĞI AVRUPA-AMERİKA GENEL MÜDÜRLÜĞÜ ZİYARETİ, 23 OCAK 2019

İş Konseyi Üyelerinin Endonezya Dışişleri Bakanlığı yetkilileri ile biraraya geldiği nezaket ziyaretinde iki ülke arasındaki çok boyutlu ilişkilerin seyri konuşulmuştur. Müzakereleri devam etmekte olan Serbest Ticaret Anlaşması'nın yürürlüğe girmesi ile birlikte karşılıklı olarak Türk ve Endonezya iş insanlarının iki ülkedeki yatırım fırsatları ile ilgili farkındalıklarının artacağı vurgusu yapılmıştır. Türk Hava Yolları'nın Endonezya'ya olan uçuşlarını arttırması ve yeni destinasyonların açılmasının iki ülke arasındaki ticarete yapacağı olumlu katkı değerlendirilmiştir.

İş Konseyi Başkanımız İlhan Erdal, iki Müslüman ve kardeş ülke arasında ticaretin geliştirilmesi noktasında Serbest Ticaret Anlaşmasının önemi ile ilgili yorumlara ek olarak Türkiye ve Endonezya'nın 3. ülkelerle alakalı konularda da işbirliği yapması gerektiğini dile getirmiştir. İki ülkenin de G20'de olması nedeniyle, global meselelerle ilgili işbirliği yapılmasının iki ülke menfaatleri çerçevesinde kararlar alınabilmesi adına da önemli sonuçlar doğurabileceğini vurgulamıştır.

Serbest Ticaret Anlaşması'nın bir an önce sonuçlanması noktasında lobi faaliyetlerinin önemi vurgulanmıştır. Ayrıca Türk ürünlerinin Endonezya'da, Endonezya ürünlerinin de Türkiye'de tanıtılması konusunda da somut projeler üretilmesi tavsiye edilmiştir.

Endonezya'nın aktif bir dış politika anlayışının olduğunu dile getiren Dışişleri Bakanlığı yetkilileri Endonezya'nın tüm ülkelerle ilişkilerini dostluk prensibi üzerine kurduğunu belirtmiş, bu konuda Türkiye ve Endonezya iki stratejik partner ve Müslüman ülke olarak diğer Müslüman ülkelerin de desteklenmesi amacıyla ortak platformlarda biraraya gelmesinin önemli olduğu ifade edilmiştir.

Toplantıda, KORDSA, FNSS gibi Endonezya’da iş ve yatırım yapan Türk firmalarının başarılı faaliyetleri örnek gösterilmiş, yeni ekonomik ve ticari işbirliği faaliyetleri başlatılabilmesi ve iki ülke yatırım fırsatlarının karşılıklı olarak değerlendirilmesini teminen yatırım ortamının iyileştirilmesi ve yatırım faaliyetlerine yönelik hukuki altyapının iyileştirilmesi amacıyla işbirliği yapılmasının ve tecrübe paylaşımının önemi üzerinde durulmuştur.

Endonezya’nın ASEAN ve bölge için bir merkez olarak görülmesi gerektiğinin altını çizen yetkililer, Endonezya’ya yatırım konusunda çekinceleri olan firmaların bu perspektifi de değerlendirmelerinin önemli olacağını dile getirmişlerdir.

İki ülkenin seçimlerini müteakip, Türkiye ve Endonezya arasındaki ilişkilerin en üst düzeyde devam edeceği vurgusu yapılırken, Türkiye ve Endonezya’nın ekonomik ve ticari ilişkilerinin artırılabilmesi ve iki ülke arasındaki ticaretin geliştirilmesi için Endonezya Dışişleri Bakanlığı’nın her zaman destek vermeye hazır olduğu ifade edilmiştir.

TÜRKİYE-ENDONEZYA TİCARİ İLİŞKİLER

Türkiye Endonezya'ya karşı net ithalatçı durumundadır. Endonezya'da 2018 yılında bir önceki yıla göre ihracat %14 artarak 270 milyon USD olurken ithalat %11 azalarak 1,33 milyar USD olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin Endonezya'ya en çok ihraç ettiği ürünler inorganik kimyasallar (HS 28), makineler (HS 84) ve tütün (HS 24) dür. En çok ithal edilen ürünler ise sentetik ve suni lifler (HS 55), kauçuk (HS 40) ve sentetik filamentler (HS 54)dir.

	Fasıl Kodu	Fasıl Adı	2018
Türkiye'nin Endonezya'ya İhracatı (Milyon ABD Doları)	28	İnorganik kimyasallar, kıymetli metal, radyoaktif element, metal ve izotopların organik-anorganik bileşikleri	38,4
	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	35,6
	24	Tütün ve tütün yerine geçen işlenmiş maddeler	29,0
	52	Pamuk, pamuk ipliği ve pamuklu mensucat	22,8
	57	Halılar ve diğer dokumaya elverişli maddelerden yer kaplamaları	15,6
	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	14,5
	25	Tuz, kükürt, topraklar ve taşlar, alçılar, kireçler ve çimento	12
	11	Değirmencilik ürünleri, malt, nişasta, inülin, buğday gluteni	9,6
	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	9,5
	73	Demir veya çelikten eşya	7,4

Kaynak: TÜİK

	Fasıl Kodu	Fasıl Adı	2018
Türkiye'nin Endonezya'dan İthalatı (Milyon ABD Doları)	55	Sentetik ve suni devamsız lifler	353,3
	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	173,6
	54	Sentetik ve suni filamentler, şeritler ve benzeri sentetik ve suni dokumaya elverişli maddeler	161,7
	48	Kağıt ve karton, kağıt hamurundan, kağıttan veya kartondan eşya	76,0
	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme-verme, televizyon görüntü-ses kaydetme-verme cihazları, aksam-parça-aksesuarı	69,1
	64	Ayakkabılar, getrler, tozluklar ve benzeri eşya, bunların aksamı	58,1
	15	Hayvansal ve bitkisel katı ve sıvı yağlar, yemeklik katı yağlar, hayvansal ve bitkisel mumlar	54,2
	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	43,1
	47	Odun veya diğer lifli selülozik maddelerin hamurları, geri kazanılmış kağıt veya karton (döküntü, kırıntı ve hurdalar)	37,0
	38	Muhtelif kimyasal maddeler (biodizel, yangın söndürme maddeleri, dezenfektanlar, haşarat öldürücüler, vb.)	33,3

Kaynak: TÜİK

	Fasıl Kodu	Fasıl Adı	2018
Türkiye'nin Endonezya'ya Potansiyel Ticareti (Milyon ABD Doları)	84	Kazanlar, makinalar, mekanik cihazlar ve aletler, nükleer reaktörler, bunların aksam ve parçaları	17,4
	72	Demir ve çelik	9,3
	73	Demir veya çelikten eşya	9,2
	39	Plastikler ve mamulleri	8,6
	85	Elektrikli makina ve cihazlar, ses kaydetme verme, televizyon görüntü ses kaydetme verme cihazları, aksam parça aksesuarı	6,1
	60	Örme eşya	5,5
	40	Kauçuk ve kauçuktan eşya	4,8
	76	Alüminyum ve alüminyumdan eşya	4,3
	87	Motorlu kara taşıtları, traktörler, bisikletler, motosikletler ve diğer kara taşıtları, bunların aksam, parça, aksesuarı	3,8
	89	Gemiler ve suda yüzen taşıt ve araçlar	3,3

Kaynak: Trademap

FAYDALI KURUMLAR

T.C. Cakarta Büyükelçiliği

Adres: Jl. H.R Rasuna Said Kav.1 Kuningan Jakarta 12950 Indonesia

Telefon: + 62 21 525 62 50 +62 21 526 41 43

Faks: +62 21 522 60 56

E-mail: embassy.jakarta@mfa.gov.tr

T.C. Endonezya Büyükelçiliği

Adres: Abdullah Cevdet Sokak, No. 10, 06680 Çankaya, Ankara

Telefon: 0312 438 21 90-92

Faks: 438 21 93

E-mail: kbriank@ttmail.com, a.kbri@kemlu.go.id

T.C. Cakarta Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği

Mustafa Murat Taşkın, Ticaret Müşaviri

Adres: Jl. HR Rasuna Said Kav 1 Kuningan Jakarta 12950

Telefon: +62 21 522 95 15-55

E-mail: cakarta@ticaret.gov.tr

DEİK/ASYA PASİFİK İŞ KONSEYLERİ

Volkan Yüzer, Direktör

Tel: 0212 339 5080

E-mail: vyuzer@deik.org.tr

Ecem Mirzaloğlu, Koordinatör

Tel: 0212 339 5018

E-mail: emirzaloglu@deik.org.tr

Selma Bardakcı, Koordinatör

Tel: 0212 339 5037

E-mail: sbardakci@deik.org.tr

Selda Akpınar, Koordinatör Yardımcısı

Tel: 0212 339 5035

E-mail: sakpinar@deik.org.tr